

Nederlands leren in een rijke omgeving

Deze publicatie is onderdeel van het thema [Over taal gesproken](#) op Kennislink.nl.

Om te kunnen inburgeren, is het essentieel dat je de taal leert. Maar hoe weet je als nieuwkomer dat je goed taalonderwijs krijgt? En wanneer spreek je een taal eigenlijk voldoende om mee te kunnen draaien in de maatschappij?

Auteur: [Floor Bevaart](#)

In Nederland heeft een nieuwkomer drie jaar de tijd om zijn inburgeringsexamen te halen. Dit vereist minimaal een A2-niveau van taalvaardigheid, oftewel: je moet in staat zijn om duidelijk en helder te communiceren bij dagelijkse taken. Wanneer je daarnaast wilt gaan werken op MBO- of HBO/WO-niveau, is het Staatsexamen Nederlands als tweede taal (NT2) verplicht. Dit examen toetst een hoger niveau van taalvaardigheid; respectievelijk een B1- of B2-niveau.

ERK taalniveaus

Het [Europees Referentiekader](#) (ERK) beschrijft wat je in een vreemde taal moet kunnen om aan te tonen dat je deze taal op een bepaald niveau beheerst. Het ERK onderscheidt zes niveaus (A1-C2) van taalvaardigheid. Een A2-niveau betekent dat je een 'basisgebruiker' bent; je kunt jezelf dan redden in de supermarkt of bij de huisarts. In lastigere taalsituaties heb je nog wel hulp nodig van een ervaren taalspreker. Vanaf een B1-niveau ben je een 'zelfstandig taalgebruiker' en kun je aan de slag op de arbeidsmarkt. Op C2-niveau spreek je bijna net zo goed Nederlands als een moedertaalspreker met een academisch denkniveau.

Er zijn grote verschillen in de snelheid en het succes waarmee mensen een nieuwe taal leren. Het is daarom belangrijk dat het niveau van taalonderwijs goed aansluit bij het niveau van de deelnemers. Echter, doordat 'NT2-docent' geen wettelijk beschermd beroep is, kan ieder taalbureau de opleiding aanbieden. De kwaliteit van de cursussen verschilt daardoor enorm, zo blijkt uit een onderzoek onder vijfhonderd docenten en cursisten Inburgering. Ook ligt het slagingspercentage voor het Inburgeringsexamen in recente jaren vaak beneden de politieke streefwaarde van 55 procent. Wanneer kun je eigenlijk spreken van goed tweedetaalonderwijs?

Dynamisch proces

"Gedegen NT2-onderwijs werkt vanuit de veronderstelling dat taalverwerving een dynamisch proces is", vertelt Gerrit Jan Kootstra, taalonderzoeker aan de Radboud Universiteit. "In de jaren 50 lag de nadruk vooral op de vergelijking tussen de eerste en de tweede taal en op de fouten die iemand maakt in het leerproces. Inmiddels weten we dat de snelheid waarmee iemand een nieuwe taal leert afhankelijk is van

Gerrit Jan Kootstra is onderzoeker taalontwikkeling en meertaligheid aan de Radboud Universiteit en docent taalonderwijs en meertaligheid aan Hogeschool Windesheim.

véle factoren. Niet iedereen doorloopt dezelfde stappen op hetzelfde moment. Er zijn zoveel verschillen tussen mensen en de manier waarop ze leren.”

“Belangrijk bij taalleren zijn zowel interne factoren, zoals motivatie en IQ, als externe factoren, zoals de kwaliteit van de docent en de mogelijkheid om de taal te oefenen,” vervolgt Kootstra. “Vanzelfsprekend blijft de mate van overlap tussen de moedertaal en de aan te leren taal ook van belang. Een Duitser heeft nu eenmaal meer talige aanknopingspunten om het Nederlands te leren dan een Chinees.”

Taalontwikkeling is nooit af

De meest recente taaltheorie verklaart verschillen tussen taalleerders vanuit drie ideeën die met elkaar samenhangen. Het eerste idee is dat taalleren geen lineair proces is. De ontwikkelingen in de vele talige ‘subsystemen’ (o.a. grammatica, semantiek, fonologie) lopen niet gelijk tijdens het leerproces. Hierdoor kunnen periodes van toename in taalvaardigheid afgewisseld worden met periodes van afname in taalvaardigheid. Het tweede idee is dat er een voortdurende wisselwerking is tussen het leren van de nieuwe taal door deze zelf actief te gebruiken en de talige ervaringen die je in het verleden hebt opgedaan. Een hoogopgeleide Syriër kent rijkere taalervaringen dan een vluchteling uit Eritrea die nooit naar school is geweest. Maar de mate waarin ze beiden het Nederlands leren beheersen is ook afhankelijk van de nieuwe context waarin ze zich bevinden. Het laatste idee is namelijk dat taalverwerving baat heeft bij frequent taalcontact en een betekenisvol aanbod. Doordat mensen hun taalvoorkeuren steeds blijven aanpassen is taalleren nooit af. Zelfs mensen die tijdens hun leven alleen hun moedertaal spreken blijven continu nieuwe woorden leren. Veel taalonderzoekers spreken daarom ook liever van taalontwikkeling dan van taalverwerving.

Een nieuwe taal leer je het beste in betekenisvolle taalsituaties, zoals boodschappen doen.

[Stephanie Ho via CC BY-NC 2.0](#)

Rijkdom aan taalervaringen

Taal leer je door het veel te spreken, in verschillende situaties. Het is daarom belangrijk dat je als nieuwkomer genoeg taalervaringen kunt opdoen. “In een asielzoekerscentrum kom je relatief weinig mensen tegen die Nederlands spreken. De nieuwkomers hier zullen daardoor minder snel de taal leren”, vertelt Kootstra. “Bovendien is het lastig om gemotiveerd te blijven wanneer je nauwelijks kunt oefenen in betekenisvolle taalsituaties.”

Inge Groenhuis is NT2-docent aan de Hogeschool Windesheim in Zwolle. Ze bevestigt het belang van de rijkdom aan taalervaringen die je als nieuwkomer nodig hebt om de taal goed te leren. “Wij geven onze leerlingen buitenschoolse opdrachten mee. Ga eens naar de bibliotheek en vraag om een boek over het land waar je vandaan komt. Of bestel een halfje volkoren bij de bakker.”

Slijpen, slijpen, en nog eens slijpen

Bij taalleren wordt door de hersenen geen strikte scheiding gemaakt tussen de moedertaal en de nieuwe taal, waardoor deze in eerste instantie vaak door elkaar heen lopen. Nieuwkomers gebruiken handvatten uit hun moedertaal om het Nederlands te duiden. Zoals woorden die in beide talen hetzelfde betekenen of zinnen die een vergelijkbare woordvolgorde kennen.

“Een taal leren is verbindingen maken tussen betekenis en vorm in het brein”, legt Kootstra uit. “Deze nieuwe verbindingen worden door de hersenen geïntegreerd in het reeds bestaande netwerk van de moedertaal. Het is daarom van belang dat er in het NT2-onderwijs juist ook ruimte is voor taalleerders om zich af en toe in de moedertaal te blijven uitdrukken.”

“Op die manier kan een rijk netwerk aan verbindingen ontstaan. Vervolgens is het slijpen, slijpen en nog eens slijpen”, vervolgt Kootstra. “Dit vraagt om een communicatieve taalomgeving met ruimte voor voldoende aanbod, interactie en feedback. Hoe beter een docent rijke en stimulerende interacties weet aan te bieden, hoe beter iemand de taal leert.”

Wat in dit kader goed werkt volgens NT2-docent Groenhuis is het ‘speeddaten’ met Nederlandse leerlingen van andere opleidingen. “Een paar keer per jaar koppelen we de NT2-studenten aan onze studenten Nederlands of Logopedie om de taal op een laagdrempelige manier te oefenen. Ook is er binnen de NT2-opleiding een taalcoach aanwezig voor studenten die buiten de school weinig mogelijkheden tot oefenen hebben.”

Maatwerk

Er is nog maar weinig empirisch onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van het NT2-onderwijs. “In het onderwijs wordt de vraag naar effectiviteit vaker achteraf dan vooraf gesteld”, licht Kootstra toe. “Het is namelijk lastig om doelgroepen, werkvormen en onderwijsomstandigheden systematisch met elkaar te vergelijken. Echter, vanuit evaluatie- en ervaringsstudies ontstaat inmiddels het beeld dat maatwerk en de kwaliteit van de docent waarschijnlijk zeer belangrijke succesfactoren van het NT2-onderwijs zijn.”

Op de hogeschool Windesheim worden alleen asielzoekers en vluchtelingen onderwezen die al hoog opgeleid waren in het land van herkomst. “Om rekening te houden met hun individuele verschillen stellen we, aan de hand van een uitgebreide intake en soms een leerbaarheidstoets, van tevoren vast op welk taalniveau ze kunnen beginnen”, licht Groenhuis toe.

“Ook houden we zoveel mogelijk rekening met praktische belemmeringen, zoals verplichtingen die ze hebben vanuit het asielzoekerscentrum en met mogelijke vluchtelingentrauma’s die het leerproces kunnen vertragen”, vervolgt Groenhuis. “Wanneer je familie is achtergebleven in een oorlogsgebied, kan het lastig zijn om je volledig te concentreren op de les.”

Kwaliteitscontrole

Kootstra geeft ook bijscholing aan NT2-docenten en hij wijst op het belang om een kwaliteitscontrole wettelijk verankerd te krijgen. “Er is op dit moment geen wettelijke standaard waar een NT2-docent aan moet voldoen, zoals dit voor docenten moderne vreemde talen wel het geval is. Dat maakt het erg verwarrend voor nieuwkomers die op zoek zijn naar goed taalonderwijs.”

Een taalklasje in de jaren 70.

Nationaal Archief

“Goed NT2-onderwijs begint met competente docenten”, vervolgt Kootstra. “In de jaren 70 stonden er voornamelijk vrijwilligers voor klassen met inburgerende migranten. Tegenwoordig is er een actieve controle van het onafhankelijke kwaliteitsinstituut ‘Blik op Werk’, die op basis van wetenschappelijke inzichten een competentieprofiel voor NT2-docenten heeft opgesteld. Aanbieders van tweede taalonderwijs die hieraan voldoen, mogen het Keurmerk Inburgeren voeren. Het zou mooi zijn als competente NT2-docenten binnenkort ook wettelijk erkend en beschermd worden.”

Vakinhoudelijke competenties van de NT2-docent

Met het Competentieprofiel Docent Nederlands als tweede taal kan een NT2-docent zich onderscheiden als ‘competent’. Dit profiel is gericht op deskundigheidsbevordering en sluit aan bij de kenmerken van de ‘Good Language Teacher’ volgens H. D. Brown (2007). Brown onderscheidde 30 kenmerken van een goede taaldocent verdeeld over vier categorieën: vakkennis, pedagogisch-didactische vaardigheden, sociale (communicatieve) vaardigheden en persoonlijke kwaliteiten. Voorbeelden van kernelementen uit het Competentieprofiel zijn:

- De NT2-docent heeft voldoende vakinhoudelijke kennis;
- De NT2-docent stelt zich op de hoogte de beginsituatie van zijn leerlingen en is in staat op de juiste wijze informatie te verzamelen over de talige ontwikkeling van zijn leerlingen;
- De NT2-docent is competent in reflectie en ontwikkeling van zijn eigen professionele bekwaamheid.

Een plek in de maatschappij

Kortom, goed NT2-onderwijs heeft een competente docent voor de klas die rekeninghoudt met de individuele verschillen tussen taalleerders. Ook wordt de student in staat gesteld om een rijke taal- en ervaringsbasis op te bouwen. Tot slot benadrukt Kootstra hoe belangrijk onbewuste verwachtingen van een docent kunnen zijn bij het succesvol onder de knie krijgen van een tweede taal. “Uit de onderwijspsychologie kennen we het Pygmalion-effect: hoge verwachtingen leiden tot betere prestaties en lage verwachtingen tot minder goede prestaties”, aldus Kootstra. “Het kan zeker helpen wanneer een docent je net een beetje extra uitdaagt.”

Docent Groenhuis heeft altijd hoge verwachtingen van haar studenten. “Je ziet dat nieuwkomers vaak worstelen met statusverlies. Al waren ze rechter of dokter in hun herkomstland; in Nederland moeten ze weer helemaal onderaan de ladder beginnen. Ik wil mensen helpen om snel hun plek in onze maatschappij te vinden. Ik maak daarbij geen onderscheid tussen een asielzoeker of een expat uit een hoog statusland. Het NT2-onderwijs is een belangrijk middel tot participatie voor iedereen.”

Bronnen

- Karabulut, S. (2009). Naar een betere inburgering. Resultaten van een enquête onder docenten en cursisten Inburgering. Opgevraagd van www.sp.nl/service/rapport/090129inburgering.pdf
- Bossers, B., Kuiken, F. & Vermeer, A. (2015). Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs (2e druk). Bussum: Coutinho.
- Janssen-van Dielen, A. (2010). Competentieprofiel docent Nederlands als tweede taal (NT2) (2e druk). Amsterdam: BVNT2.
- Brown, H.D. (2007). Teaching by principles. An interactive approach to language pedagogy (3e editie). White Plains: Pearson Education.
- [Beroepsvereniging van docenten Nederlands als tweede taal](#)
- [Online informatie over NT2 en inburgeren](#)

Dit artikel is een publicatie van [NEMO Kennislink](#).

© NEMO Kennislink, [sommige rechten voorbehouden](#)

Dit artikel publiceerde NEMO Kennislink op 22 november 2019